

6. Свасьян К. А. Проблема символа в современной философии / К. А. Свасьян. – Ереван: Издательство АН АССР, 1980. – 224 с.
7. Свасьян К. А. Философия символических форм Э. Кассирера: критический очерк / К. А. Свасьян. – Ереван: Издательство АН АССР, 1989. – 239 с.
8. Юнг К.Г. Феномен духа в искусстве и науке / К.Г. Юнг. – М.: Ренессанс, 1992. – 320 с.
9. Яроцинский С. Дебюсси, импрессионизм и символизм / С. Яроцинский. – М.: Прогресс, 1978. – 232 с.

References

1. Vybykhyn, V. V. 1993. *Yazyk fylosofyy [The language of philosophy]*. Moscow: Yzdatel'skaya hruppa «Prohress».
2. Kosykov, N. K., 1993. Dva puty frantsuzskoho postromantyzma: symvolysty y Lotreamon [Two paths of French post-romanticism: the Symbolists and Lautréamont]. In: *Poetry of French Symbolism*. Moscow: Yzdatel'stvo MHU. pp. 5–62.
3. *Kul'turolohyya. XX vek: entsyklopedyya. T. 1, 2. [Culturology. XX century: an encyclopedia. T. 1, 2]*. 1998. Moscow: Unyversytetskaya knyha.
4. Levchuk, L. T., Kucheryuk, D. Yu., Panchenko, V. I.; Levchuk, L. T. ed., 2000. *Estetyka [Aesthetics]*. Kyiv: High school.
5. Losev, A. F. 1976. *Problema symvola y realystycheskoe yskusstvo [The problem of the symbol and realistic art]*. Moscow: Yskusstvo.
6. Svas'yan, K. A. 1980. *Problema symvola v sovremennoy fylosofyy [The problem of the symbol in modern philosophy]*. Yerevan: Yzdatel'stvo AN ASSR.
7. Svas'yan, K. A. 1989. *Fylosofyya symvolycheskykh form E. Kassyrera: krytycheskyy ocherk [Philosophy of Symbolic Forms by E. Cassirer: A Critical Essay]*. Yerevan: Yzdatel'stvo AN ASSR.
8. Yunh, K. H. 1992. *Fenomen dukha v yskusstve y nauke [The phenomenon of spirit in art and science]*. Moscow: Rennans.
9. Yarotsynskyy, S. 1978. *Debyussy, ympressyonyzm y symvolyzm [Debussy, Impressionism and Symbolism]*. Moscow: Prohress.

УДК 373.3.015.31:[39+502]

ЕТНОЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ДОШКОЛЬНИКА І РОЗВИВАЮЧЕ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Черепаня Н.І., Русин Н.М.

ETHNOECOLOGICAL EDUCATION OF PRESCHOOLERS AND DEVELOPING SUBJECT-SPATIAL ENVIRONMENT

Cherepania Natalia, Rusyn Nadiya

У статті розглянуто проблему етнологічної освіти дошкільника на сучасному етапі, проаналізовано умови реалізації системи етнологічної освіти в ЗДО. Однією з основних умов реалізації системи етнологічної освіти є організація етнологічного розвиваючого предметно-просторового середовища. Розвиваюче предметно-просторове середовище сприяє сприятливому розвитку творчих здібностей кожної дитини, можливості проявити себе в діяльності і реалізуватися в ній. З'ясовано організацію етнологічного розвиваючого предметно-просторового середовища в ЗДО та його вплив на розвиток дошкільника.

Ключові слова: *етноекологічна освіта, діти дошкільного віку, розвиваюче предметно-просторове середовище.*

The article considers the problem of ethno-ecological education of a preschooler at the present stage, analyzes the conditions for the implementation of the system of ethno-ecological education in preschool educational establishment. One of the conditions for the implementation of the system of ethno-ecological education in the institution of preschool education is the organization of ethno-ecological developing subject-spatial environment. The developing object-spatial environment contributes to the favorable development of the creative abilities of each child, the opportunity to express oneself in activities and to be realized in it. The developing subject-spatial environment provides the opportunity for communication and joint activities of children (including children of different ages) and adults, the physical activity of children, as well as opportunities for solitude; ensures the implementation of various educational programs; takes into account the national-cultural, climatic conditions in which educational activities are carried out; takes into account the age characteristics of children.

The result of the implementation of these requirements is the creation of a developing subject - spatial environment, which provides high quality preschool education, its accessibility, openness and attractiveness for children and their parents and society as a whole; which guarantees the protection and strengthening of physical and psychological health of pupils; is comfortable in relation to schoolchildren and pedagogical workers.

Key words: *ethnoecological education, preschoolers, developing subject-spatial environment.*

У міру розвитку людського суспільства виявляється дедалі більша залежність процесів, що відбуваються в системі «людина - суспільство - природа». Сформована на сучасному етапі екологічна ситуація вивела на передній план проблеми взаємодії суспільства і природи, гостро поставивши питання про етноекологічну освіту і формування етноекологічної культури всіх верств суспільства.

Проблема етноекологічного виховання дошкільника належить до корінних проблем теорії виховання і має першочергове значення для виховної роботи. В сучасних умовах, коли сфера виховного впливу на дошкільника значно розширюється, ця проблема набуває особливої актуальності та гостроти [1, с. 59].

Етноекологічна освіта дошкільника - це залучення до духовно-морального наслідування і культури свого народу; формування інтересу до природи свого краю, системи знань про його різноманітність і сформованих народних звичаїв і традицій; виховання емоційно-ціннісного ставлення до етнокультурного та природного середовища і поведінки. Етноекологічна освіта дошкільників можлива за певних педагогічних умов: це - відбір змісту освіти з урахуванням вікових можливостей, особливостей регіону, які сформувалися в суспільстві, етнічних традицій у взаємодії з природою; використання ідей і традицій народної педагогіки (українських і інших національностей), що сприяють накопиченню позитивного морально-ціннісного досвіду взаємодії з природою; застосування педагогічних технологій, що забезпечують єдність пізнання, переживання і дій, оволодіння дітьми навичками позитивної поведінки в природі; розвиток здатності оцінювати поведінку інших людей в природі, свою власну поведінку; усвідомлення вихователем етноекологічної освіти дошкільників і дорослих, які беруть участь в освітньому процесі [1, с. 3].

Однією з умов реалізації системи етноекологічної освіти в закладі дошкільної освіти є організація етноекологічного розвиваючого предметно-просторового середовища. Розвиваюче предметно-просторове середовище сприяє сприятливому розвитку творчих здібностей кожної дитини, можливості проявити себе в діяльності і реалізуватися в ній.

Результати дослідження. Розвиваюче предметно-просторове середовище забезпечує можливість спілкування і спільної діяльності дітей (в тому числі дітей різного віку) і

дорослих, рухової активності дітей, а також можливості для усамітнення; забезпечує реалізацію різних освітніх програм; враховує національно-культурні, кліматичні умови, в яких здійснюється освітня діяльність; враховує вікові особливості дітей. Розвиваюче предметно-просторове середовище повинно бути змістовно наповненим, трансформованим, поліфункціональним, варіативним, доступним і безпечним.

Результатом реалізації зазначених вимог є створення розвиваючого предметно - просторового середовища, яке забезпечує високу якість дошкільної освіти, її доступність, відкритість і привабливість для дітей і їх батьків та всього суспільства; яке гарантує охорону і зміцнення фізичного і психологічного здоров'я вихованців; є комфортним по відношенню до вихованців і педагогічних працівників [2, с. 34].

З точки зору етноекологічної освіти розвиваюче предметно-просторове середовище в закладі дошкільної освіти сприяє: пізнавальному розвитку дитини (створення умов для пізнавальної діяльності, експериментування з природним матеріалом, систематичних спостережень за об'єктами живої і неживої природи; формування інтересу до явищ природи, пошуку відповідей на питання, що цікавлять дитину, створення творчих проєктів); естетичному розвитку (залучення уваги дитини до навколишніх природних об'єктів, формування вміння бачити красу навколишнього природного світу, різноманітність його фарб і форм; перевагу об'єктам природи перед штучними предметами); оздоровленню дитини (використання екологічно безпечних матеріалів для оформлення інтер'єру, іграшок; оцінка екологічної ситуації території дошкільного закладу; грамотне оформлення, озеленення території, створення умов для екскурсій, занять на свіжому повітрі); формуванню моральних якостей дитини (створення умов для регулярного догляду за живими об'єктами і спілкування з ними, виховання почуття відповідальності, бажання і вміння зберегти навколишній світ природи); формуванню екологічної поведінки (навичок раціонального догляду за рослинами, екологічно грамотної поведінки в природі); екологізації різних видів діяльності дитини (створення умов для самостійних ігор, дослідів з природним матеріалом, використання природного матеріалу на заняттях з образотворчої діяльності і т. п.) [3, с.63].

В кожній віковій групі можна створювати центри наслідків дитячої діяльності:

- центр мистецтв (діти викладають свої роботи з малювання, аплікації, ліплення, вивішують плакати, зроблені своїми руками з правил дорожнього руху, правил пожежної безпеки тощо).

-центр будівництва (будуються коробки всіх розмірів, які перетворюються в куточки усамітнення, багатоповерхові і одноповерхові будинки, ширми, пішохідні доріжки-переходи).

-літературний центр - діти створюють книги, використовуючи свої малюнки, мультимедійні проєкти за казками, знайомляться з письменниками, поетами, відвідують інші групи дитячого садка, показують фотографії).

-центр сюжетно-рольових (драматичних) ігор - діти спільно з вихователем майструють шапочки для персонажів, виготовляють атрибути для ігор (градусники, біноклі, ваги, гребінці, пілотки, каски, майструють з будівельного матеріалу).

-центр піску і води - реалізують проєкт «Пізнай цей дивовижний світ!» та інші проєкти.

-центр математики і маніпулятивних ігор (шашки, шахи, кубики Нікітіна, головоломки, рахункові палички, схеми, маршрути, пазли).

-центр науки і природознавства - колбочки, пісочний годинник, камені, мікроскоп, природний матеріал, сипучий матеріал.

-центр кулінарії - діти готують національні страви (спільно з вихователем і батьками), кухарі проводять «майстер-класи», вихованці здійснюють екскурсію на кухню, проводиться доросло-батьківський проєкт «Ми чергові» (пошив ковпачків, халатів, нарукавників), вивішується плакат, зроблений дітьми, «Культура харчування».

-відкритий майданчик - самостійна діяльність дітей під наглядом вихователя по встановленим правилами.

-центр «Усамітнення» - дитина може спокійно посидіти зі своєю улюбленою іграшкою, з книгою, поспостерігати за іншими дітьми і вихователем. У кожного вихованця є «Портфоліо» з малюнками, виробами, фотографіями сім'ї, друзів [4, с.86].

Розвиваюче предметно-просторове середовище може бути створене фахівцями в кабінетах:

Кабінет логопеда. Робота в логопедичному кабінеті являє собою систему корекційно-розвиваючих занять з дітьми, що мають відхилення або недорозвиток мовної функції (діти з фонетичним дефектом і фонетико-фонематичним недорозвиненням мови). Одна з форм роботи - створення максимально комфортного, естетичного, відповідно сучасним вимогам освітнього середовища для індивідуальної, фронтальної логопедичної роботи.

Кабінет музичного керівника: портрети композиторів, провідних виконавців дитячих пісень, музичні інструменти, дидактичні ігри, піаніно, ноутбук, проектор, чарівний Сундучок «Фея музики», нетрадиційні музичні інструменти, інформаційні ширми для батьків і вихователів.

Методичний кабінет: наочні посібники, картини, методична література, художня дитяча література, ігровий матеріал.

Кабінет психолога: ігровий матеріал для індивідуальної роботи, роздатковий матеріал для дітей, література для дітей та дорослих, діагностичний матеріал.

«Територія дитячого садка - територія розвитку». Особливе місце в ньому відведено здоров'ю дітей і різних видів діяльності за інтересами. Відведені місця, де можна посидіти в тиші (затишні куточки, куди може забратися дитина); місця для прямого контакту з природою (галявини, де можна походити або посидіти), ігрове обладнання (будиночки, вагончики, кораблі, пісочниці і т. д.), що дозволяє дітям збиратися в невеликі групи для спільних ігор і спілкування. Є місця для експериментування з піском, водою, природними матеріалами, якими діти також можуть безперешкодно користуватися індивідуально, в парі або в групі [5, с. 32].

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, розвиваюче предметно-просторове середовище сприяє формуванню відповідального ставлення до природи дошкільників і дорослих в рамках етнекологічної освіти.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в більш глибокому й детальному вивченні означеного питання.

Список використаних джерел

1. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посіб. для дошк. закл. / Є. Лозинська. – Львів: Оріяна-Нова, 2008. – 208 с.
2. Виноградова Н. А., Інтерактивне предметно-розвиваюче і ігрове середовище дитячого садка / Н. А. Виноградова, Н. В. Микляєва. – М.: УЦ Перспектива, 2011. – 208 с.
3. Кирьянова Р. А. Принципи побудови предметно-розвивального середовища в дошкільному навчальному закладі / Р. А. Кирьянова. – М.: Дитинство – Прес, 2010. – 128 с.
4. Марецька Н. І. Предметно-просторове середовище в ЗДО як стимул інтелектуального, художнього і творчого розвитку дошкільника / Н. І. Марецька. – М.: Дитинство – Прес, 2010. – 213 с.
5. Пуларгіна О. П. Особливості побудови предметно-розвиваючого середовища в старшій групі / О. П. Пуларгіна // Довідник старшого вихователя дошкільного закладу. – 2011. – № 7. – С. 30–36.

References

1. Lozyns'ka, Ye. 2008. *Ukrayins'ke narodoznavstvo dityam doshkil'noho viku [Ukrainian ethnography for preschool children]*. Lviv: Oriana-Nova.

2. Vynohradova, N. A., Myklyayeva, N. V. 2011. *Interaktyvne predmetno-rozvyvayuche i ihrove seredovyshche dytyachoho sadka [Interactive subject-development and play environment of kindergarten]*. Moscow: UC Perspective.
3. Kyryanova, R. A. 2010. *Pryntsypy pobudovy predmetno-rozvyval'noho seredovyshcha v doshkil'nomu navchal'nomu zakladi [Principles of building a subject-development environment in a preschool educational institution]*. Moscow: Childhood - Press.
4. Marets'ka, N. I. 2010. *Predmetno-prostorove seredovyshche v ZDO yak stymul intelektual'noho, khudozhn'oho i tvorchoho rozvytku doshkil'nyka [Subject-spatial environment in ZDO as a stimulus for intellectual, artistic and creative development of preschoolers]*. Moscow: Childhood - Press.
5. Pularhina O. P., 2011. Osoblyvosti pobudovy predmetno-rozvyvayuchoho seredovyshcha v starshiy hrupi [Features of the construction of subject-development environment in the senior group]. *Handbook of the senior educator of preschool institution*, 7, pp. 30–36.

УДК 37.018.3(477)(045)

ДЕІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ - КРОК ДО СКОРОЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СИРІТСТВА

Черепаня М. Т., Бурденюк Я.І.

DEINSTITUTIONALIZATION IS A STEP TO REDUCE SOCIAL ORPHANISM

Cherepania Mariia, Burdeniuk Yana

У статті проаналізовано сутність та основні причини виникнення соціального сирітства на сучасному етапі розвитку українського суспільства. З'ясовано основні завдання деінституалізаційних процесів та їхній вплив на скорочення кількості соціальних сиріт. Зокрема, шляхом застосування альтернативних форм суспільного виховання – всиновлення, прийомна сім'я, сім'я патронатних вихователів, дитячі будинки сімейного типу, малий груповий будинок тощо.

Ключові слова: соціальне, сирітство, деінституалізація, сім'я патронатних вихователів, дитячі будинки сімейного типу, малий груповий будинок.

Purpose - to find out the potential of deinstitutionalization as a way to reduce the number of social orphans.

Methods: analysis of legal documents on the problem of research, generalization and systematization of information about the diversity of alternative forms of social education of children.

Social orphans are children who, with their parents alive, regardless of their officially recognized family status, live without the necessary care and upbringing and without the emotional support and participation of their family. Statistics show an increase in the number of social orphans over the past two decades, due to a number of problems (alcoholism of parents, immoral lifestyle, abandoned children, low pedagogical culture, etc.). Every such child, realizing his natural right to protection and safety, needs the attention of society. Deinstitutionalization is a necessary reform that enables both preventive work with problem families and the creation of new forms of family care and upbringing. The main task of this reform is to ensure a full family upbringing for each child. The main directions of the reform are the creation of alternative forms of public education - adoption, foster family, foster family, family-type orphanages, small group house, etc.

The process of deinstitutionalization is an important direction in ensuring the natural right of the child to upbringing in the family or similar forms of social upbringing.

Key words: social, orphanhood, deinstitutionalization, foster family, family-type orphanages, small group home.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>